

महाराष्ट्र विधानसभा आश्वासन
समितीच्या पहिल्या अहवालांतील
शिफारशींच्या अंमलबजावणीबाबत.

महाराष्ट्र शासन
संसदीय कार्य विभाग
शासन परिपत्रक क्रमांक : विसआ-२०२१/प्र.क्र.२१/सहा
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.
दिनांक :- १८ जून, २०२१

वाचा :-

- १) शासन परिपत्रक, संसदीय कार्य विभाग, क्रमांक : विसआ- २०१८/प्र.क्र.७९/सहा,
दिनांक २२ मे, २०१८
- २) शासन परिपत्रक, संसदीय कार्य विभाग, क्रमांक : विसआ- २०१५/ प्र.क्र. ३०/सहा,
दिनांक ०६ नोव्हेंबर, २०१५
- ३) शासन परिपत्रक, संसदीय कार्य विभाग, क्रमांक: विसआ-२०१९/प्र.क्र.११/सहा,
दिनांक २६ मे, २०१६ व दिनांक १६ नोव्हेंबर, २०१६.
- ४) शासन परिपत्रक, संसदीय कार्य विभाग,क्रमांक : विसआ-२०१७/५/प्र.क्र.४/सहा,
दिनांक १२ जानेवारी, २०१७
- ५) शासन परिपत्रक, संसदीय कार्य विभाग, क्रमांक :विसआ-२०१८/७९/सहा,
दिनांक २२ मे, २०१८
- ६) शासना परिपत्रक, संसदीय कार्य विभाग, क्रमांक: विसआ- २०१८/२२४/प्र.क्र. १०७/सहा,
दिनांक १८ ऑगस्ट, २०१८
- ७) शासन परिपत्रक, संसदीय कार्य विभाग, क्रमांक : विसआ- २०१८/३७७/प्र.क्र. १६६/सहा,
दिनांक १७ जानेवारी, २०१८
- ८) शासन परिपत्रक, संसदीय कार्य विभाग, क्रमांक : विसआ-२०१९/१३६/प्र.क्र.५४/सहा,
दिनांक १६ मार्च, २०१९
- ९) शासन परिपत्रक, संसदीय कार्य विभाग, क्रमांक : विसआ/ २०१९/२४७/प्र.क्र.८५/सहा,
दिनांक ०८ नोव्हेंबर, २०१९
- १०) प्रधान सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय यांचे पत्र क्रमांक: ६३९४/ड-१४
दिनांक १२ एप्रिल, २०१९

शासन परिपत्रक :-

सन २०१५ च्या दुसऱ्या (पावसाळी) अधिवेशनातील आश्वासनांसंबंधीचा पहिला अहवाल दिनांक १० मार्च, २०२१ रोजी विधानसभेत सादर करण्यात आला आहे. विधानसभा आश्वासन समितीने त्यांच्या अहवालात मंत्रालयीन विविध विभागांनी केलेल्या आश्वासन पूर्ततेच्या अनुषंगाने अभिप्रायात्मक टिप्पणी करून काही सर्वसाधारण शिफारशी केलेल्या आहेत. त्या सारांशाने सोबतच्या “प्रपत्र अ” मध्ये नमूद करण्यात आलेल्या आहेत.

२. विधानसभा आश्वासन समितीचे निदेश लक्षात घेता, सर्व विभागीय सचिवांना निदेशित करण्यात येते की, त्यांनी आपल्या विभागाकडे प्रलंबित असलेल्या सर्व विधानसभा आश्वासनांबाबत विभागांच्या

संबंधित सह सचिव / उप सचिव यांच्यासह तातडीने आढावा बैठक घेऊन प्रलंबित आश्वासने तात्काळ निकाली काढावीत व आश्वासन पूर्ततेची विवरणपत्रे विधानमंडळाच्या आगामी अधिवेशनामध्ये सभागृहाच्या पटलावर ठेवण्यासाठी संसदीय कार्य विभागाकडे विनाविलंब पाठवावीत.

३. तसेच विभागाकडे प्राप्त होणाऱ्या सर्व आश्वासनांची पूर्तता विहित कालावधीतच करण्याबाबत आपण दक्षता घ्यावी. आश्वासन पूर्ततेच्या विवरणपत्रातील माहिती मा. मंत्री महोदयांनी दिलेल्या आश्वासनांशी सुसंगत व परिपूर्ण आहे याची खात्री करूनच सादर करावी. तसेच, आश्वासन समितीच्या बैठकीस विभागीय सचिवांनी व्यक्तीश: उपस्थित रहावे व संबंधित आश्वासनांची परिपूर्ण माहिती आश्वासन समितीस सादर करण्याची दक्षता घ्यावी, जेणेकरून समितीचे समाधान होईल.

४. विधानसभा आश्वासन समितीने यापूर्वी केलेल्या शिफारशींच्या अनुषंगाने तत्कालीन मा. मुख्य सचिव यांच्या स्तरावरून तसेच, संसदीय कार्य विभागामार्फत यापूर्वी वेळोवेळी सर्व मंत्रालयीन विभागांना संदर्भाधीन परिपत्रकांच्ये सूचना देण्यात आल्या आहेत. तरी, विधानसभा आश्वासन समितीने त्यांच्या पहिल्या अहवालात निदेशित केलेल्या शिफारशींचे काटेकोरपणे व गांभिर्याने अनुपालन करण्याची दक्षता सर्व मंत्रालयीन विभागांच्या सचिवांनी कटाक्षाने घ्यावी व त्याबाबत केलेल्या कार्यवाहीचा अहवाल समितीला एक महिन्यात सादर करण्यात यावा.

प्रस्तुत शासन परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या वेबसाईटवर उपलब्ध करण्यात आले असून, त्याचा संगणक संकेतांक क्रमांक २०२१०६२२१५२५०८५३१५ असा आहे. हे परिपत्रक डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या नांवाने व आदेशानुसार,

(सतिश.ब.वाघोले)
प्रभारी सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

- १) मा. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई- ४०० ०३२.
- २) मा. उप मुख्यमंत्री यांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई- ४०० ०३२.
- ३) सर्व अपर मुख्य सचिव / प्रधान सचिव / सचिव, मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.
- ४) सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, विधानभवन, मुंबई-४०० ०३२. (पत्राद्वारे)
- ५) उप सचिव, मुख्य सचिवांचे कार्यालय, मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.
- ६) मा. मंत्री / राज्यमंत्री (सर्व) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.
- ७) सर्व मंत्रालयीन विभाग, मंत्रालय, मुंबई- ४०० ०३२. (उप सचिव/ सह सचिव, विधानमंडळ कामकाज समन्वय शाखा)
- ८) निवड नस्ती.

प्रपत्र “अ”

शासन परिपत्रक क्रमांक: विसआ- २०२१/प्र.क्र.२१/ सहा,
दिनांक १८ जून, २०२१ सोबतचे सहपत्र.

विधानसभा आश्वासन समितीने विधानमंडळास सादर केलेल्या सन २०२०-२१ च्या पहिल्या अहवालातील सर्वसाधारण शिफारशी:-

- १) आश्वासनांच्या पूर्ततेची माहिती विहित मुदतीत म्हणजे ९० दिवसाच्या आत प्रशासकीय विभागांनी सादर करणे आवश्यक आहे. तथापि, विविध अहवालांद्वारे वेळोवेळी शासनाच्या निर्दर्शनास आणून देऊन सुद्धा त्यामध्ये शासनाकडून आश्वासनांची पूर्तता करण्यामध्ये फारशी सुधारणा झाल्याचे समितीला आढळून आले नाही. तथापि, अधिकाऱ्यांद्वारा या बाबींसंदर्भात अक्षम्य विलंब केला जात असल्यामुळे याची जबाबदारी संबंधित अधिकाऱ्यावर निश्चित करून त्यासंदर्भात शासनाने कडक धोरण आखून आश्वासनांची पूर्तता ही कोणत्याही परिस्थितीमध्ये ९० दिवसांच्या आत होणे आवश्यक वाटते.
- २) आश्वासनांच्या पूर्ततेसंबंधी जलद गतीने व विहित मुदतीत निपटारा होण्यासंदर्भात संबंधित विभागांच्या विभाग प्रमुखांनी दर तीन महिन्याला विभागाच्या संबंधित उप सचिव / सह सचिव यांचे समवेत आढावा बैठका घेऊन जी आश्वासने सहज पूर्ण करणे शक्य आहे, अशाबाबतीत त्वरेने निर्णय घेऊन त्यासंबंधीचे आश्वासनपूर्तीचे विवरणपत्र संसदीय कार्य विभागास सभागृहाच्या पटलावर ठेवणेसाठी लवकरात लवकर पाठविण्यात यावे. तसेच, याबाबत केलेल्या कार्यवाहीचा अहवाल समितीला एक महिन्याच्या आत विहित मुदतीत पाठविण्यात यावा.
- ३) विधानमंडळ सभागृहात मा. मंत्री महोदयांनी आश्वासन दिल्यानंतर लगतच्या अधिवेशनात आश्वासनांच्या पूर्ततेची विवरणपत्रे सभागृहाच्या पटलावर ठेवण्यात यावी, हा उद्देश असून विधानसभेच्या नियमानुसार आश्वासनांच्या पूर्ततेबाबत ९० दिवस इतक्या कालावधीची मर्यादा घालून दिली आहे. सदर मर्यादेचे उल्लंघन कोणत्याही परिस्थितीत होऊ नये, यासाठी संबंधित विभागाच्या उप सचिव / सह सचिव दर्जाच्या अधिकाऱ्यांवर जबाबदारी निश्चित केल्यास आश्वासनांची पूर्तता ही वेळेत होऊ शकेल. मंत्रालयीन विभागांनी आश्वासनांची पूर्तता संसदीय कार्य विभागाकडे करताना विवरणपत्रे “सॉफ्ट कॉपी” मध्ये घेऊन संसदीय कार्य विभागाकडे सादर करावी व संसदीय कार्य विभागाने अशा एकत्रित जमा झालेल्या सर्व आश्वासनांची पूर्तता एकत्रित “सॉफ्ट कॉपी” मध्ये घेऊन ती विधानमंडळाकडे सादर करावी व अशा एकत्रित केलेल्या विवरणपत्राची माहिती शासनामार्फत वेळोवेळी पटलावर ठेवण्यात येणाऱ्या वर्षनिहाय व प्रत्येक अधिवेशननिहाय आश्वासनांच्या पूर्ततेबाबतची कार्यवाही विवरणपत्रासह सादर करावी.
- ४) आश्वासनांच्या पूर्ततेबाबत मंत्रालयीन विभागांकडून समितीपुढे ठेवण्यासाठी पाठविण्यात येणाऱ्या विवरणपत्रात आश्वासनांचे विषय, मा. मंत्री / राज्यमंत्री महोदयांकडून सभागृहात देण्यात आलेले आश्वासन व करण्यात आलेल्या कार्यवाहीबाबतचा विभागाने केलेला उल्लेख यामध्ये बन्याच

वेळेला विसंगती व तफावत आढळून येत असते. आश्वासनांचा विषय व त्याच्या पूर्ततेबाबतदेखील तफावत दिसून येत असते. याचाच अर्थ संबंधित अधिकारी हे वेळ मारुन नेण्यासाठी समितीपुढे हलगर्जीपणाने आश्वासनांची पूर्तता करीत असतात. आश्वासनांची पूर्तता ही विषयाच्या अनुषंगाने सुसंगत व परिपूर्ण असणे आवश्यक आहे. समितीच्या बैठकीत पहिल्या वाचनाच्या वेळी आढळून येणाऱ्या त्रुटीबाबत समिती गंभीर्याने घेत असून यापुढील काळात समितीसमोर ठेवण्यात येणाऱ्या आश्वासनांच्या पूर्ततेबाबतची विवरणपत्रे ही कोणत्याही परिस्थितीत मा. मंत्री महोदयांनी सभागृहात दिलेल्या आश्वासनांशी सुसंगत व आश्वासनांच्या कक्षेत असल्याबाबत खात्री करूनच समितीकडे परिसृत करावीत. तसेच, आश्वासनांचे विवरणपत्र सभागृहाच्या पटलावर विहित काळावधीत ठेवण्यासाठी शासनाने कडक धोरण आखावे, असे समितीचे मत आहे. हे सर्व करून सुद्धा जाणीवपूर्वक व हेतूपुरस्सर संबंधित विभागाच्या उप सचिव / सह सचिव दर्जाच्या अधिकाऱ्यांकडून दिरंगाई व कर्तव्यात कसूर होत असल्यास सर्वकष निर्णय घेऊन त्या अधिकाऱ्यांवर शिस्तभंगाची कार्यवाही करावी व त्यासंबंधीचे तातडीने परिपत्रक निर्गमित करून त्याबाबतचा अहवाल विधानसभा आश्वासन समितीला एक महिन्याच्या आत सादर करण्यात यावा.
